

F-89
1869

სასოფლო-გაზეთი

გაზეთის ფასი:

აგზავნით ტფილისში	ბაუზაუნელათი	მან.
გარეშე ადგილებში:		
რთის წლისა — 7 მან.	— 6	
ახვერის წლისა — 4 —	— 3 — 50 კ.	
ამას თვისა — 2 მ. 50 კ.	— 2 —	

გაზეთის ფასი

გაზეთის ფასი

ხელის-მწერა მიიღება:

ტფილისის „სასოფლო-გაზეთის“ რედაქციის კანტორაში, მელიქიშვილის და კაპ. სტამბაში, ხანის ქუჩაზე, თ. ბებუთოვის სახლში, პოლიციის გვერდით.
ტფილისის გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესთ: В Тифлисе, въ контору редакціи „СЕЛЬСКОЙ ГАЗЕТЫ“, при типографіи Меликова и К.

შოველ გვარი განცხადებანი სასოფლო-სასამართლოებისა და აგრეთვე გლეხებისა დაიბეჭდება უფასოთ, და უნდა გამოიგზავნოს გაზეთის კანტორაში, რომელიც იმყოფება ტფილისში, მელიქიშვილის და კაპ. სტამბაში.

№ 2. შაბათი.

II.

25 იანვარს 1869 წ.

შინაარსი:

— მოძღვრება მერვე მცნებასა ზედა „არაპარა“. — მშობიერი დედაკაცისა და ახალ-აბადებულის მოვლა. — შემართი შემთხვევა ქართლში. — აბრეშუმის ჭიის ავთმყოფობა. — მერინოსის ცხერების მოვლა. — საქონლის ვენება პეტერბურგში. — შუტკრის გეჯის სათვალეები ახურვაზე ზამთარში. — საბიბლიოგრაფიული ცნობა.

მოძღვრება

მერვე მცნებასა ზედა ლეთისასა; არაპარა.

მერვე მცნება ლეთისა, ვითარცა გესმისთ, მანო ქრისტიანენო, დაგვიშლის ჩვენ ქურ-ობასა, ანუ მითვისებასა სხვისა საკუთრებისა. ძიმე და მრავალ გვარი არს ცოდვა წინა-აღ-დეგი მერვისა მცნებისა. მძიმე არს მით, რომელ პარეთა, ანუ ქურდობითა ესცოდეთ ჯენ ლეთის წინაშე მით, რომელ დაეარდევით ცნებასა ლეთისასა, რომელიცა გვიბრძანებს რეკისის შეყვარებასა, ვითარცა თავისა თვისასა. ჭურდობით ესცოდეთ წინაშე მოსა-ართლეთა მით, რომელ შეურაცხ—გვყოფთ ჯულთა, რომელთაზედა დაემყარების კეთი-ლი მდგომარეობა ერთა. ჭურდობით ესცო-დეთ წინაშე საზოგადოებისა მით, რომელ დაეარდევით სიმშვიდესა და უშიშროებასა წე-რთა მისთასა. ჭურდობითა ესცოდეთ წინა-შე მოყვასისა, მით რომელ ჩვენ მიეგვებთ მათ ჭურდობითა სიძულვილსა და სიღარბებსა; აი თითარი მძიმე არის ცოდვა მერვისა მცნებისა წინააღმდეგი. ცოდვანი წინააღმდეგნი მერვისა

მცნებისა არიან მრავალ გვარნი. ხშირად მოხდება ჩვენს ცხოვრებაში, რომელ კაცი სცოდავს წინა-აღმდეგ ამა მცნებისა, გარნა სრულებით არა რიცხავს თავსა თვისსა ქურდად, ანუ მპარა-ვად, იგი აპირებს განმართლებასა თავისა თვისსა მით, რომელ მას არა მოუპარავს ნიეთი ფარულად ღამე, თუმცა ქრთამს იღებს და მი-ითვისებს სხვა გვარად სხვისა საკუთრებასა. ამისთვის საჭიროდ ვრაცხ, მანო ქრისტიან-ენო, ვსთქვათ აქა რაოდენიმე სიტყვა მას ზე-და, თუ რა გვარნი არიან ქურდობანი და ანუ რა გვარად სცოდენ წინა-აღმდეგ მე-რვისა მცნებისა? შთაფრენი ცოდვანი, რომელთა შინა შთაფრდებიან ერთი მერვის მც-ნების წინა-აღმდეგნი არიან შემდგომნი: გა-ცერცნა, ანუ ცხადად წართმევა სხვისი საკუ-თრებისა. მითვისება სხვათა საკუ-თრებათა ფარულად. მართამის მი-ღება. უქმად ქამა. მოტყუება ვაჭრობა-სა შინა. სიწმინდის მპარობა ანუ მითვისება ნიეთთა, რომელნიცა შეწირულ არიან ეკლესიისათვის. სულიერი სი-წმინდის მპარობა და სხვანი.

სხვა ქვეყნებსა შინა თუმცა არის მისი ხში-რად მტაცებლობა, გარნა საუბედუროდ ჩვენ-და ესრეთნი შემთხვევანი ჩვენ მსაზრებელ არიან ხშირად, რომელსაცა არა ძვირად შე-უდგება სიკვდილი რაოდენთამე პირთა. მიზე-ზი იმისი არის გაუნათლებლობა ჩვენი ხალ-ხისა და იმედი არის, რომ ამისთანა შემთხვე-ვანი განათლებისაგებრ ერთად შემოკლდნენ. მას გარდა არიან სამწუხაროდ ჩვენდა ისრე-

თნი ერთი, რომელნიცა გაჭურდვენ არა თუ მართო ერთა, არამედ ეკლესიათაცა, როგო-რათაც ფარულად ვგრეთვე ძალ-და-ძალ ვაი-ტანებენ ნიეთთა, რომელნიცა არიან შეწი-რულნი კეთილთა ერთგან ეკლესიის და მი-სის მოსამსახურის სასარგებლოთ. ზოგიერთ მათგანსა დაუბედვლდება გონება იქამდინ, რომ გაჰბედავს-მოპარავსა თვით ხატთა ლეთისათა, რომელნიცა არიან გაკეთებულნი ოქრო-სა და ვერცხლისაგან. რა უნდა ესთქვათ ჩვენ ამისთანა ერთა ზედა? შეიძლება იგინი იწო-დებოდნენ ქრისტიანად? — სრულიად არა. იგინი არიან მტერნი ლეთისა და კაცთა. მათ ელის საუკუნე ცხოვრებას შინა საშინელი და სას-ტიკი დასჯა მათის ბოროტ-მოქმედებისათვის, და არცა ამ ქვეყანასა შინა დააშთენენ დაუ-სჯელათ სამოქალაქო კანონნი, მადლობა ლმერთსა რომელ კაცობრივი უფლება სდევ-ნის ესრეთთა პირთა და დაგვიფარავს ჩვენ მათგან. არიან სხვანი, რომელნიცა ქურდო-ბენ ფარულად ღამე, და თითქმის ამ გზით მოიპოებენ ყოველთვის საზრდოსა და სიმდი-დრესა. მათ არ შეუძლიანთ ცხადთ, ანუ ღლე ალასრულონ ქურდობა; პირველად მის-თვის, რომ სირცხვილი არის და მეორედ მის-თვის, რომ მპარავის სდენის და დასჯის კა-ცობრივი უფლება. შარულად აღსრულებულ-სა მათ მოქმედებასა ზედავს გული მხილვე-ლი ლმერთი, რომელიცა დასჯის მათ სასტი-კით.

მაგრამ საუბედუროდ ჩვენდა არიან ისრე-თნი პირნიცა, რომელნიცა ქურდობენ არა

975-4

ფარულად, გარნა არცა კაცობრივი უფლება არცა სამოქალაქო სჯული არ ჰსჯის მათ და არ სდევნის, ხოლო ზოგიერთსა მათგანსა უწოდებენ ქურდად კი არა, არამედ კეთილ-მოქმედად და შემბრალეზელად ყოველთა გაჭირვებულთა და მწუხარეთა. თუმცა ხშირად არ არის, გარნა მოხდება ესეცა, რომელ ფულის მოყვარე მთავარი თვისის ქვეშევრდომისაგან, ანუ მსაჯული დანაშაულთაგან აიღებს ფულსა, ანუ ნიეთსა და ანუ სხვასა რამესა და ამისთვის გაამართლებს ერთსა და გამტყუნებს მეორესა, დასჯის მართალსა და თავის-უფალ ჰყოფს მტყუნანსა. რა არის ესე თუ არა ქურდობა? მათ მიაქეთ სხვისი საკუთრება არა თუ შრომითა, არამედ ტყუილად და დარღვევითა კაცობრიობის სიყვარულისათა და პატიოსნებისათა. შოველნი ამისთანა მთავარი არიან ქურდნი და შემცოდენი წინააღმდეგ მერვისა მცნებისა. თუმცა ამ ქვეყანასა ზედა იშვიათად გარდარჩებიან დაუსჯელად, გარნა საუკუნე ცხოვრებასა შინა სასტიკათ იქმნებიან დასჯილნი ლეთისაგან, რომელიცა მიაგებს საქმისაებრ თვისისა ყოველთა კაცთა.—

არიან კიდევ მრავალნი, რომელნიცა თანამდებობასა თვისსა არა ასრულებენ ბეჯითად და იგინი იღებენ ჯამაგირსა უკლებელად. იგი არა აიღებს ჯამაგირსა, რომ აკლდეს ერთი გროში და მას არ უყურებს, თუ რაოდენს სამსახურს აკლებს თავის თანამდებობასა. ამისთანა კაცთა ყოველ დღეს ეხედეთ ჩვენ თვალთა. თანამდებობის კაცები, რომელნიცა ხშირად მოიგონებენ აეთამყოფობასა, ოდესაც მათ სრულიად არა სტიკათობა, რათა განთავისუფლდნენ შრომისაგან; სხიანი ემსახურებიან, მაგრამ დიდის ზარალითა. ამისთანა პირთა უწოდებს სხვებრ მერვე მცნება—ტყუილად მჭამელად, ანუ უქმად მჭამელად. იგინი არიან მპარაენი ხელმწიფის საკუთრებისა, რომლისათვის დასჯებიან, როგორათაც სამოქალაქო სჯულთა, ეგრეთვე ლეთისაგან. არის კვალად ერთი გვარი ცოდვა წინააღმდეგი მერვისა მცნებისა, რომელსაცა შინა ხშირად შთავარდებიან კაცნი ვაჭარნი. მსრეთ, ვაჭარი სცოდავს, მაშინ ოდესაც ატყუებს მსყიდველსა წონაში ანუ ზომაში; ანუ კარგის ნიეთისა წილ მისცემს ცუდსა, ანუ ვისმე შეატყუებს ყალბ ფულსა. მრავალთა ჰგონათ, თუ იგინი არა დაარღვევენ მცნებათა; გარნა იგინი

არიან ქურდნი, ამისთვის, რომელ მიითვისებენ სხეთა საკუთრებათა უკანონოდ, რომლისათვის დასჯილნი იქმნებიან ყოველთა ქურდთათანა ერთად.

მოხდება ხშირად ჩვენ ცხოვრებაში, რომელ კაცი მიიღებს თანამდებობასა ქრთამითა და ფულითა. მსეცა წინააღმდეგი არის მერვისა მცნებისა, ვითარცა მისთვის, რომელტყუილად მიითვისებენ ფულსა ეგრეთვე მისთვის, რომელ საღმრთო მადლი დაფასდება ფულითა. ჩვენ, ძმანო ქრისტიანნო, განსაკუთრებით უნდა ვეცადოთ და ვიშოვოთ თანამდებობანი არა ქრთამითა და ფულითა, არამედ თვისის ღირსებითა. მე ვგონებ თქვენ იცით, რომელ მოციქულთა და კრებათა კანონი ქრთამის მიმღებთა განაგდებდა ეკლესიისაგან. სიმძიმესა იმა ცოდვისასა და გვიმტკიცებს და გვიჩვენებს ჩვენ რაოდენიმე მაგალითი საღმრთო ისტორიისა.—სცოდენ წინააღმდეგ მერვისა მცნებისა მდიდარნიცა, რომელნი მისცემენ ფულსა სარგებლით, და უმძიმებენ მით თანამდებთა მათ გარდახდასა და ბოლოს იქმნებიან მიზეზნი მათის დაღარბებისა, ნაცვლად შემწეობის მიცემისა მიაზობენ რა მრავალსა სიმდიდრესა, არა მისცემენ გაჭირვებულთა გლახაკთა. თქვენ იტყვით განა ლმერთი მისთვის აძლევს სიმდიდრესა, რომ მათ სხვას გაუყონ? ლმერთი თვითონ ბრძანებს, რომ მდიდართა გაუყონ შეძლებისაებრ თვისი სიმდიდრე ღარიბთა და გაჭირვებულ გლახაკთა. თუმცა ჩვენ გლახაკთა არა მიესცემთ, მაშინ ჩვენ ვიქნებით წამრთმეველნი იმა ქონებისა, რაცა სახიერებისაებრ ლეთისაგან მოცემული არს ყველასთვის. მოხდება ისიცა, გლახა იპარავს მდიდრისაგან. მსე იქმნება, მაშინ ოდესაც ღარიბსა გლახასა აქვს ღონე, რათა თავის ღონით იშოვოს საზრლო და მდგომარეობა, გარნა არა ნებაეს შრომა, თხოულობს მოწყალეებასა. მსრეთნი მთხოვარნი არიან მპარაენი იმა ქონებათა და ნიეთთა, რომელთაც მას აძლევენ მდიდარნი; ანუ ზოგნი ღარიბნი მოიგონებენ სიგლახაკესა და სთხოვენ კაცსა მოწყალეებასა, ოდესაც მათ ნამეტანი ქონება აქვთ. რა არის ესე, თუ არა ქურდობა? იგინიცა დასჯებიან ერთად ქურდთა თანა საუკუნესა ცხოვრებასა შინა.—

აი, ძმანო, ქრისტიანნო, ვითარი მრავალ გვარი არის ცოდვა, რომელთაც დაგვიშლის ჩვენ ლმერთი მერვე მცნებითა და რაოდენ

გვარად სცოდენ წინააღმდეგ მერვისა მცნებისა! ხომ ყველანი არ ირიცხებიან იგინი მპარაენად და არა დასჯებიან ამ ქვეყანასა ზედა? მართალია თავისუფალნი არიან დასჯისაგან, გარნა მხოლოდ აქა, და ცათა შინა მიიღებენ სასტიკსა დასჯასა ლეთისაგან, რომელიცა ჰხედავს დაფარულსა კაცისასა და გული მხილველი არის ყოველისა ჩვენისა ჰაზრისა და მოქმედებისა.—

შინაღდან მიითვისება ყოველისა სხვისის საკუთრებისა, როგორის გზითაც უნდა იყოს, ცოდვა არის მძიმე მცნებისაებრ ლეთისა, მაშ ვითარ ჯერ არს ვიქცეოდეთ ჩვენ? ჯერ არს, რათა ვიქცეოდეთ ჩვენ, ვითარცა შენის ქრისტიანისა, ესე იგი მოვიპოვებდეთ მდგომარეობასა და ყოველსა სიმდიდრესა პატიოსანი შრომითა და მცადინეობითა და რაოდენაც ლმერთი გაგვხდის მდიდარსა, მით დაგვამყოფილდეთ, შეშმარიტი და ქრისტიანობრივი საქმეა არა თუ წავართვათ მოყვასთა ჩვენთა თვისი საკუთრება, არამედ ჯერ არს, რათა მიესცემდეთ მათ თვის კუთვნილობასაც, თუმცა გვთხოვს ვინმე და ჩვენ გვაქვს, ჩვენ უნდა მიესცემდეთ მას, ვითარცა ბრძანებს წმინდა სახარება: ყოველი, რომელი გთხოვდეს შენ, მიეცე.

თუმცა ვისმე უნდა ჩვენგან რამე დროებით, უნდა მიესცეთ მას. მაცხოვარი ჩვენი უფალი იესო ქრისტე იტყვის, რათა ვასესხებდეთ ჩვენ და არა რასა მოველოდეთ. ღა არა მხოლოდ მეგობარსა და ნაცნობსა, არამედ მტერსაცა. უნდა მიესცემდეთ, ვითარცა იტყვის წმინდა სახარება: გიყვარდეს, მტერი ი თქვენნი და კეთილსა უყოფდით მოძულეთა თქვენთა (ლუკ. კ. კხ.). ხოლო ნეტარი მოციქული პავლე იტყვის ესრეთ: არამედ ჰშიოდეს თუ პური მტერსა შენსა, ეცემას და ჰსწყუროდეს თუ, ასუ მას, (რომაელ. იგ.—კ.) მსრეთ ქრისტიანენი უნდა ვიქცეოდეთ ურთიერთშორის.

მსრეთ, საყვარელნო ძმანო ქრისტიანნო, მოვიპოვოთ კეთილნი საქმენი, რომელსაც გვიჩვენებს მერვე მცნება, ესე იგი, ნუ ვიქმნებით მონაგებთ მოყვარე, ვიქონიოთ ყოველს შემთხვევაში სიმართლე. მოვიქცეთ ყოველს შემთხვევაში და ყოველთაღმი მართლ მსაჯულად; შევიბრალოთ გლახაკნი და განუყოთ მას ჩვენი ქონება შეძლებისაებრ ჩვენი-

სა. შოკლის ღონისძიებითა ეცადათ გან-
ვამდიდროთ თავი თვისი: სარწმუნოებითა, კე-
თილი სინილისითა, კეთილ მსახურებითა და
კეთილითა საქმითა. ამინ!

ბლალაჩინი მღვდელი ღვთის ღმერთად.

ჩუკა-ს წელსა
იეს-ს ღვთისმეტყველების
ს. შრომა.

**მშობიერი დედაკაცისა და ახალ-და-
ბადებულის მოვლა.**

მშობიერობის დროსა დიდი მოვლა და ყუ-
რის გდება უნდა დედაკაცს.

ის სახლი, საცა მშობიერი ქალი წევს, უნ-
და იყოს მიყუდრებული და დიდი, რომ
შიგ ჰყერი იყოს სუფთა და ნიადაგ ახლდე-
ბოდეს; ამასთანავე დამთბარიც უნდა იყოს.
ქვეშაგები უნდა იყოს რბილი და რამდენიც
შესაძლებელია, უნდა ეცადონ იმის სისუფ-
თავესა. შობის შემდეგ მშობიერი ქალი ქვეშ-
საგების გასწორების დროს ერთ კვირის გან-
მავლობაში მაინც არ უნდა ჩამოვიდეს სა-
წოლიდან. თუ ქვეშაგების გამოცემა უნ-
დათ, მშობიერი ქალი ფრთხილად და შეურ-
ყველად უნდა გადაიყვანონ სხვა საწოლზე.
შობის შემდეგ დედაკაცი ერთს წამსაც არ
უნდა წამოდგეს და არც წამოჯდეს. მართოდ
თბილად არ უნდა ეცვას. მშობიერს ქალს
მუცელი მაგრად უნდა შეუკრან პირსახოცი-
თა და ეს სამ კვირამდის მაინც არ უნდა მოიცი-
ლოს; ამისთვის რომ გვაძის კუნთები რამ-
დენსამე თვეს თან-და-თან განიერდებოდნენ
და შობის შემდეგ პირსახოცის შეკრით ისევ
თან-და-თან უნდა შეიფხუტონ, რომ მუცელი
თავის უწინდელს რიგზე დადგეს. საცა ბები-
აობა არ იციან, მშობიერი ქალები იმ ქვეყ-
ნებშიაც კი იკვირენ პირსახოცი-თა მუცლებსა.
რომელი დედაკაციც არა ხმარობს პირსა-
ხოცს მუცლის შესაკრებლად, იმას მეორე
და მესამე მშობიერობის შემდეგ მუცელი გა-
მოებერება და ყოველთვის ორსულ ქალსა
ჰგავს; ამისთვის თუ ბებიას დაეიწყება მუც-
ლის შეკრა, თვითონ მშობიერმა დედაკაც-
მა უნდა ითხოვოს, რომ შეუკრან. ღა-
მის ტანსაცმელი ხშირად უნდა გამოუცვა-
ლონ, თუ შეიძლება ყოველ დღე და თუ
არა, კვირაში ორჯერ მაინცა. სისუფთავე

ძალიან საჭიროა მშობიერისათვის, მაგ-
რამ გამოცელის წინათ პერანგი ცეცხლზე
უნდა შეთბეს, არც ძალიან მშრალი უნდა
იყოს. აგრეთვე ხელ-პირი ყოველდღე უნდა
დაიბანოს ხოლმე, როცა ჩერებს გამოუცე-
ლიან, მშობიერი ასოებიც ყოველთვის თბი-
ლი წყლით და ღრუბლით უნდა მობანონ
ხოლმე და თუ ღრუბელი არ დაესწროთ თბილ
წყალში დასველებული ბამბითა. ამ უკანას-
კნელს რჩევია განსაკუთრებით უნდა მიაქცი-
ონ თვალ-ყური, ამიტომ რომ მშობიერს
ასოებიდან გამოსდის დაშლილი სისხლი და
ხორც მცეტი, რომელნიც საწოლის სითბო-
სა გამო ირღვევიან, მოსწამელენ თვითონ ტან-
სა და ამის გამო შეემთხვევათ ცხელება,
რომელიც არის მეტად საშიში მშობიერის
სიმართლისათვის. თვითონ მშობიერი ქალი
მშვიდად უნდა იყოს და, რაც შეიძლება, უნ-
და ცდილობდეს, რომ ტანი არ შეარხოს.
ამ დროს მყუდროდ ყოფნა მშობიერი ქა-
ლისათვის მეტად საჭიროა.

შობის შემდეგ ქალი ერთს კვირას მაინც
ნიადაგ უნდა იწევს და არ წამოდგეს, ან არ
წამოჯდეს საწოლიდან. ბევრი მშობიერი ქა-
ლი არ ასრულებს ამ რჩევას, მაგრამ ძვირად
მოხდება, რომ იმას არა ეწიოს რა ამითი.
შობის შემდეგ დედაკაცის ტანდგან ადის
მომეტებული ომხივარი, რომელსაც ეტყვიან
მშობიერს ოფლსა; ამ დროს დედაკაცი გრ-
ძნობს სიცივება და ამის გამო ცდილობენ
ოთახი ან სახლი მშობიერისა ძალიან დათ-
ბონ, მაგრამ ეს უფრო ავნებს და არ არგებს.
მთახი უნდა იყოს თბილი და არა ცხელი.
შდროთ რომ საწოლიდან წამოდგეს, მშო-
ბიერი ოფლი შეშრება და ეს შეამთხვევს
ზოგიერთს ავთმყოფობასა. ამას გარდა სა-
შოს მდგომარეობა ამ დროს ისეთია, რომ
მშობიერი ქალი მიუცილებელ-თ უნდა იწ-
ვეს. თუმცა საშო განთავისუფლდა ყმაწვი-
ლიდან და ძალიან მოიკლო, მაგრამ სანამ
უწინდელ ზომამდე დადგებოდეს, ჯერ კიდევ
ბევრი აკლია. ის ჯერ კიდევ ორჯერ მეტია
და ორჯერ მძიმეა. საშოს ძაფები, რომლი-
თაც ის ტანზე დაკეპირებული, ძალიან და-
გძელებულნი არიან, ამას გარდა საშოდან
ყმაწვილის სასიცილე გზა და მშობიერი ასო-
ები ძალიან გაგანერებულნი არიან და ჯერ
კიდევ კარგა ხანი უნდება, ვიდრემდის თავის

თავით პირენდელს ზომამდე დადგებოდეს.
შველა ესეები რომ მხედველობაში მიიღოს
კაცმა, მაშინ აი რისთვის არის საშიში დედა-
კაცის ადრე წამოდგომა საწოლიდან.

მძიმე საშო ადგომით შეიძლება ძირს ჩა-
მოწვეს, ან გვერდზე გადაწვეს და ან უკან
დაიწვეს.

ამის გამო ქალი შეიქნება უნაყოფო და
დიდს უბედურებას გამოსცდის შემდეგ ცხოვ-
რებაში. აი, ზოგიერთი ავთმყოფობა, რომე-
ლიც შემოხსენებული გაუფრთხილებლობისა-
გან შეემთხვევა ხოლმე მშობიერს ქალსა:
შარდის მოწყვეტა, უნაყოფიერობა, საშოს
დაჩირქიანება და სხვ. ამას ესეც უნდა დაუ-
მატოთ, რომ ძალიან ძნელია გაბრუნებული
საშოს სრულად მორჩენა. ამ შემთხვევაში
ლარიზი ოჯახის დედაკაცები იტყვიან, სად
გვაქვს იმდენი შეძლება, რომ ამდენს ხანს
საწოლში წოლა მოვითმინოთო და შობის
შემდეგ ხშირად მეორე დღესვე წამოდგებიან
ხოლმე საწოლიდან. მაგრამ სჯობია ერთი
კვირა და ორი კვირა მოითმინოს უსაქმოდ
ვიდრე თავის გაუფრთხილებლობით დაეტან-
ჯოს მთელი შემდეგი სიცოცხლე. შობის
მერე მთელი ერთი თვე და თვე ნახევარი
დედაკაცი უნდა ერიდოს მძიმე შრომასა, გან-
საკუთრებით იმისთანა საქმის კეთებასა, რომ-
ლისა გამო შეიძლება მუცელი დაეძრას,
რადგან სწავლეულ-კაცებს გამოუტყვევიათ,
რომ მშობიერი ასოების უწინდელ-მდგომარე-
ობაში ჩაეარდნა თვე ნახევარზე ადრე არ
მოხდებაო.

დოქტორი შრაუბე აი რას გვიამბობს: მე
ვიყავიო მოწამე აი ამისთანა შემთხვევისა:
შობის შემდეგ ერთ თვეს უკან დედას ხელ-
ში ეჭირა თავისი პაწაწა და ისე ჩამოდიოდაო
მალალი კობიდან. იმას მაშინვე მშობიერ
ასოებიდან აუტყდა სისხლის დენაო. რადგან
ექიმს არა უთხრეს რა ამაზე, რომ გამოეყე-
ლია, თუ რა ცვლილება უნდა მომხდარიყო
საშოში, ამის გამო ცოტანანს შემდეგ გამო-
ჩნდა, რომ საშო დასძროდა. ამ სახით დე-
დაკაცი შეიქნა უნაყოფო და ყოველ რიგის
მოსელაზე ისეთი ტყვიელები აუტყდებოდა,
როგორც მშობიერობის დროსა.

დედაკაცის საქმი ამ დროს უნდა იყოს
ადვილად მოსაწილებელი. შველასა სჯობია
ბრინჯის ან პურის ხაშო ან სუპი და ცოტა

ზურგი დერფენის ბოძს, დალულა თვალელები და დაიწყო ჩამოთვლა ბუტბუტი: დაგწყევლოს სამას სამოცდა სამამ წმინდა ბიორგომ, ბერისამა, ზორისამა, სარკისამა, ატოცისამა, ატენისამა, მარდატენისამა ამ ბოდვასა და შფოთვაში გამოვიდა ღვდლის ცოლი მობუზული სამთლით ხელმოფარებული და დაიძახა, ეინა ხარ შეილო?

— პატარძალი ვალ, ცხენი გამიქენდა. ღვდელმა დაინახა რა თავისი ცოლი, გაიმგრა გული და ორთავე ცოლქმართა გადმოსვეს ცხენი დამ პატარძალი, შეიყვანეს სახლში. ღვდელმა ცხენი ბოსელში დააბა და არ შეიძინა შიში, შევიდა სახლში. პატარძალი გაათბეს ცეცხლზედ და გამოჰკითხეს ყოველივე დაწერილებით, როგორც გაუქენდა ცხენი, ვისი შეილია და სად გაათხოვეს. შემდგომ, დამშვიდებულმა მღვდელმა განიპყრო ხელი და სთქვა გულის მხურვალით: „მამალოდ შენ ყოვლად მოწყალეო ღმერთო, რომელმან არა დამიტევე მე უღირსი მონა შენი, ჟამსა სიბერისა ჩემისასა და სული ჩემი არა წარსწყმიდე შიშისაგან საეშმაკოდ, აი საყვარელო, — ეტყოდა ცოლს — ჩვენ შეილი არა გვეყანა და ღმერთმა მოგვეცა ეს მზა გაზდილი შეილი“.

მეორეს დღეს შეატყობინა ეს შემთხვევა სოფლის მამასახლისს, შეაბმეინა სოფლის ხალხს მარხილი ჩარდახიანი, ფარდა გადაფარებული, ჩასო შიგ თავისი ცოლი, ჩაუსო პატარძალი, გაიყოლა ოთხი სოფლის კაცი, დედოფლის მაყრებად, თითონ შეჰდა პატარძლის ცხენზე დაკარწახებული, შემოისო ცხენზედ უკან დიაკვანი და გაუძღვა წინ მარხილს ლაპარაკით. „აი შეილო, — ეტყოდა დიაკვანს. — ჰკვიანი კაცისგან არის ნათქვამი ცარიელი მუცელი კაცს ჭირშიაც არ დაეჭირება, არამც თუ ლხინშიო, ჩვენ ხომ ქორწილში მიედევართ, ეს ყველიერი სულ ლხინით და შექცევით გაეატარათ პური და ღვინო მუქთი გვექნება, ხარი სხვისაო სახრე ტყისაო, დაჰკარ ბიჭო. ნეფის ოჯახში მე ეყოფილვარ, კი შეძლებულნი გლენხნი არიან, მამა შეილობამ დახვედრაც კარგი იციან.“

როგორც მიახლოდნენ სოფელს, ღვდელმა უბრძანა ახალ დედოფლის მაყრებს მივედით, ახლაკი დაცალეთ თოფები და შემოედახოთ მაყრულიო, გავარდა თოფები და გა-

ვარდა თოფები და გაგრძელდა ხმა მაღლა მაყრულის სიმღერა. —

მოვდივართ, მოგვიხაროან, მოგვეყვს დედალი ხოხობი, ტან საოო, პირად მზე ვარდი, ჯვრ გაუშლილი კოკობი.

ამ ხმაზედ სოფლის ხალხი და მგლოვიარები გამოცვიდნენ გაცეხულნი და ვინ ვის მიასწრებდა უწინ, ყველა იმასა ცდილობდა; ისინი მალე შემოეხვიდნენ მარხილს გარს გახარებულნი, ზოგი მღვდელს ჰკოცნის ხელზედ, ზოგი პატარძალს და მღვდლის ცოლს, ესრეთის მხიარულებით შევიდნენ დარბაზში, მოუსვენეს თავგვირგვინიან ნეფეს დედოფალი გვირგვინიანი მაღლა ტახტზე, დაანთეს შუადიდი ცეცხლი, მოუჯდა მღვდელი ცეცხლა პირს კერას, სხენი ც დალაგდნენ თავთავის ალაგას ორ პირად ქალი და კაცი, გაშალეს გრძელი სუფრები, მოიტანეს იმ ღამის ეახში სადრლათ და აავსეს ხორაგით სუფრა, რომელსაც მიუმატებდნენ საყველიეროს ქადანაშუქს, დომხალს და ღვინით-სავსე საღვინებს, მწვადები ცეცხლზედ შიშინებდნენ ტრიალით და საჭმლის ორთქლი აღიოდა ბანში.

სახლის უფროსმა მართო მღვდელს ტაბაკით მოხარული ძროხის ბეჭი, დედალი ქათამი, სავსე საღვინე, ჩაიჩოქა ცალ მუხლზე, დაუდგა წინ, ემთხვია ხელზე და მოახსენა: „მღვდლო! გვიკურთხე სუფრა, დღეს ყველიერის ორშაფათია, ნამცეცობა არის. უწერს განა, რომ დღეს ხორკით ჩვენც პირი გაეცმაცუნოთ? მღვდელმა ღიმილით დაიქნა თავი თანხმობისა, აკურთხა სუფრა, გადასწერა ჯვარი ორსავე მხარეს, დაიხედა წინ, დაინახა ცივად ბეჭი, ქათამი ჩაკვერცხილი, სავსე საღვინე და მერაქიფე ღვინის დამსხმელი ყანწით, მაშინვე მოითბო ხელები ცეცხლზედ, მოიშო სარტყელი წელზე, დაჰკრა ტაშ-ტაშში და მაყრების ბანის მიძახით დაიწყო სიმღერა.

ახლა დაეჯექ ცეცხლსა პირსა,
ახლა დამიამდა გული,
ნეფესა და დედოფალსა
მოუგროვეთ ჯიბის ფული.
ზოგონა და გოგონაო.
პატარძალი პატარაო,
წყალს მოიტანს სხეას არაო.
რას უყურებთ მხიარულსა,
ითამაშე ბიჭუნაო.
ვგრე შენი ჭირიმეო.

ეს ბიჭი კარგათ თამაშობს, კარგათ გაიშლის ხელებსა;

ამან რომ ფეხი წამოჰკრას, ფათერაკს დააბრალებსა,

ბიჭუნა და ბიჭუნაო.

ეს ბიჭი კარგათ თამაშობს, თითის წვერგებზედ დგებოა.

ნეფეს ძილი მოვიდა შეხედეთ როგორ ხდებოა, ხა! ხა! ხა! . . .

ნანა უნდა გოგონაო.

უკერენ ტაშს, უფლიან როგით დეკურს, ბუქნას, აქეთ მხიარულება დიდი და შექცევა სიცილ-ხარხართ.

მაშა ლხინსა ვინ მოიმკის პირველ ჭირთა უმუშაო.

იმ ღამის უძილო ნეფეს სთვლემს და იქნევს თავს, ნეფე დედოფალს უდგათ წინ ვერცხლის თასი, ვინც მივა და მიულოცავს „ღმერთმა ერთმანეთს შეგაბეროსთ, ერთ ბარკაკალზედ დაგაბეროსთ“; ის ფულს თასზე დააწკრიალბებს, წინ ორი ბიჭია დაჩოქილი, ერთი ნეფის მხრით, მეორე დედოფლის მხრით, მესამე ბიჭი ნეფე დედოფლის ქვეშაგებზე წევს პირქვე ხელებ გაშლილი, ვითომ სძინავს, სინამ ხელში ფულს არ ჩაუდებენ ნეფე დედოფლის საწოლს არავის დაანებებს.

ეს მამაბო თვით იმ მოხუცებულმა მღვდელმა, რომელიც მეტყოდა სხვათა შორის: „თქვენმა მზემ, სული არ წამიწყმდება უკეთ დაიჯერებთ, იმ საშინელს ღვთის რისხვა ბნელა ღამეში, ცეცხლის სინათლზე, რომ შევხედე, ცეცხლის შუქი თითქოს გოგირდის ფერად მისდგომოდა ცეცხლსა და პატარძალს, სახე ჰქონდა შეხეული როგორც პიჩხაღვით თოვლისათვის, სწორედ ვერცკი გავარჩიე რალასაც შესაშინებელს ჰგვანდა; უბჭყერიაღებდა მორთულობა და ნაბაღზე გადმოყრილი გვირგვინის ტოტები ფოიო, მძივები მაშინვე წარმომიდგა ჩემს საუბედუროთ მამათ ცხოვრება უღაბნოებში: როგორ ეჩვენებოდნენ იმათ წყეული ავი სულები, შემიპყრო შიშმა დავიწყე თრთოლა და კანკალი, რამდენჯერაც ხმას გამომცემდა პატარძალი ვარო, იმდენი ღონე მეყვეთებოდა მუხლებში კინალამ დაშლად დავეცი, ძლივს დავიწერდი პირჯვარს და რაც ლოცვანი ვიცოდი, სულ ზედ მრევარე.“

„აბა, რა უბედურება არის ამგვარი ჩვეუ-

ლებს! დასწერენ ჯვარს პატარა ქალს და მიუგდებენ დამთვრალ მაყრებს უცხო კაცებს ქრმის ანაბარა, დალექდებიან სუფრაზედ ღვინით და დაინიჟებენ იმ ღღესვე შინ წასვლას: ხარჯი არ წაგვიხდესო, ისინი თავიანთ მუცლისათვის ზრუნვენ და არა პატარძლისათვის. მზახე ვინ იცის რა შეემთხვას მთვრალებს; გლეხი კაცი რაკი დალევს და დაითრობა, კარგი და ავი დარი იმისთვის სულ ერთია, მაშინ ზღვაკვი მუხლამდინ ჰგონია იმას, თუ შესაწევარიც მიუჭანა, ქირსა და ლხინში, გახეთქას ირჩევს, გაძლომას არა. —მამაშვილობამ ჩვენც ნაკლებნი არა ვართ, (წამამიწურჩულა ყურში) ქირსა და ლხინში მაგრამ ყველა ხომ არ ითქმის, ნათქვამია: „ზოგჯერ თქმა სჯობს არა თქმასა, ზოგჯერ თქმითაც დასაგდებისო“. მღვინი კაცის შესაწევარი ეს არის, თუ გაკეთებული ოჯახია, ნეფე მაყრებით წაელენ ცხენებით, ურმით წაიღებენ ერთ ტომარა ფქვილს ორ ტიკ ღვინოს და ერთ კაი ქედილა ცხეარს, დააგდებენ ფეხებ შეკრულს ურემზე ზღაილით, ნეფე წაიღებს ხუთ ექვს თუმანს ფულს საქორწილოს, დაიწერს ჯვარს და წამოვლენ ცხენებითვე მაყრულის სიმღერით, დედოფლის მზითევს ერთ წითელ სკიერს (ზანდუქს) და ერთ ხელ ქვეშაგებს ურმით წამოიღებენ.“

„თუ ღარიბი კაცია, ორ სამ თუმანს იგალებს როგორმე უღელ ხ.რსა და ურემს მუზობლისაგან ითხოვს, სამ კაცს მეზობელს, ან ნათესავს ვისმე წაიყვანს თანა, მივა დაიწერს ჯვარსა და წამოვლენ ურმით, ნეფეს ნათხოვარი ნაბადი ასხია თავ გვირგვინიანს და დედოფალი პატარძალი საბანში გახეული ზის ურემზე გვირგვინით, ისე მივლენ შინ და სცხოვრებენ ღარიბულად.“

„ღარიბი კაცი ზაფხულში ტყესა და მინდორს ებრძვის, ზამთარში ცუდათ არის, რა გააყეთოს, რაც არა იცისრა.“

„ზოგი კაცი ყოველ საქმეში ჭირვეულია, შეაგდებს ქვას, შეუშვერს თავს, რაც უნდა კეთილი ურჩიო, არ დაგიჯერებს. თუ თავისი გაიყვანა მან, ის ყელ მოღრებულია მამალივით, თუ ვერა გახდარა, მოგიკვდება ხელში, მოიკატუნებს თავს და გეტყვის: „რა ექნა, შენი ჭირიმე, გლეხებს იმისთვის გვეძახიან, ბრიყვები ვართ, არა ვიცითრა და არცა ვის გაუგონებთ“. ბი ამათი—ჩვეულება და ხასიათი

ეს გახლავს სულ უმეტრებით მოსდისთ თქვენმა მზემ.“

ამ ანბებისათვის, მე მოვახსენე მადლობა პატარძლისაგან შემინებულს, სულისა და ლხინის მამას და გამოვეთხოვე მძიმეთ თავის დაკვრით.

ღმიტრი მელვინეთხუცესოვი.

8 იანვარს 1869 წელსა.

ქ. ზორი.

„ღრობიღბან.“

აბრეშუმის ჰიის ავთომყოფობა.

შველამ იცის, რა მნიშვნელობაა ჰქონდა ჩვენს მხარეში აბრეშუმის მოყვანას; ჩვენ სახლოსნობაში ამას პირველი ადგილი ეჭირა. არც ერთს ჩვენი სახლოსნობის საგანს არა ჰქონდა გასავალი საქვეყნო ვაჭრობაში, როგორც აბრეშუმსა. მიდრე ჰიის ავთომყოფობა გაჩნდებოდა, ამ საგანს შემოჰქონდა ჩვენს მხარეში წელიწადში სამი მილიონამდე. ეს კარგი ხელის გამართვა იყო ხალხისათვის. ახლა ჰია ავთ არის და ამ საქმეს თითქმის სრულებით სარგებლობა არ მოაქვს. ამისათვის მმართველობა ბევრსა ცდილობდა, რომ ჰიის ავთომყოფობა მოესპო ჩვენში. ეს იწერდა სხვა მხრიდან ჰიის თესლსა, სადაც ავთომყოფობა არ იყო,—და ურიგებდა ხალხსა. მაგრამ ეს საშუალება ბევრს ხარჯსაცა ნდომულობს და არც იმ გვარი საშუალება არის, რომ შეეძლოს სრულებით მოკვეთა ავთომყოფობისა. როგორც მოაქვსთ თუ არა თესლი და ჩვენ ავთომყოფ თესლთან ერთათ აღვიძებენ, იმავე წელს სხვა მხრის თესლიც ფუჭდება და ავთომყოფი ჰია გამოსდით.

შეორეს მხრივ მეროპაში იპოვეს იმ გვარი საშუალება, რომ ავთომყოფობა ჰიისა თითონვე წყდება; ამისთვის სხვა მხრიდან თესლის მოტანა საჭირო აღარ არის. იქ ერთი სწავლული, სახელად პასტერის საშუალებამ მიიღო საყოველთაო მნიშვნელობა. იმისი საშუალება იხმარეს შარშან შეიღს შრანციის დეპარტამენტში (გუბერნიებში) და ისე გამოდგა, რომ უმეტესი აღარ იქნება. ამ შეიღს დეპარტამენტში ისეთი კარგი აბრეშუმის პარკები გამოვიდა, რომ ავთომყოფობა სრულ-

ებით არ ეტყობოდა; ზოგი პარკი იმისთანა დიდი და თანასწორე იყო, რომ ჰიის კარგამყოფობაშიაც ძნელათ გამოსულა იმისთანა. აქედან პასტერის საშუალება შესდგება შემდეგში: მიკროსკოფით (გამდიდებელ შუშით) სინჯვენ ქიასა, როდესაც პარკიდან გამოვა; თუ ზურგზე და ფრთებს ქვეშ ცოტა შავი ლაქები აყრია, მაშინ ის ცოტათ არის ავთა. ზოგიერთს ჰიას სულ არ ეტყობა შავი ლაქები,—ეს ჰია სრულებით კარგათ არის მაშინ. ამ გვარს ჰიებს აგროვებენ ერთათა და ერთათ აღვიძებენ თესლსა. შერე ამ თესლს ცალკე ინახვენ და მერავე წელიწადს აჩენენ საკუთარს საქმეში. ამ საქმეში არ აჩენენ იმ გვარი ჰიების თესლსა, რომლებიც ძალიან ავთ არიან და შავი ლაქებიც ბევრი უჩანთ. ამ გვარად არჩეული თესლისაგან გამოდის კარგამყოფი ჰია და შემდეგში სათესლისათვის ამ ჰიის თესლებსა ხმარობენ.

იანვრის 14-ს სასოფლო საზოგადოების სეკრეტარმა. უფ. სიტოესკიმ გასინჯა ეს საგანი ამ საზოგადოების სხდომაში; ამან გამოაცხადა დიდი უკმაყოფილება, რომ ჰიის კარგამყოფობისათვის ჩვენს მხარეში აქამდინ არა ფერი ღონისძიება არ მიუღიათ. ბევრი სტანციები იყო გამართული ჰიის ავთომყოფობის გამოაკვლევად და საშუალების პოვნისათვის ჩვენშიო, მაგრამ ვერაფერი შეიტყესო და ვერცარა დარიგება მისცესო აბრეშუმის მომყვანთაო. ახლა რადგანაც მეროპის სწავლულების გამოკვლევა არის საესე სასარგებლო და ნამდვილი რჩევებით, ამიტომ არ იქმნებოდა ცუდი გვესარგებლნა იქიდანაო. ამისთვის თხოულობდა, რომ ობილისში გამართოს გამოაკვლევე სტანცია, სადაც გამოსცდიან პასტერისა და სხვა სწავლულების საშუალებათა. იმედი არისო, რომ ამითი ჩვენში გაეაჩინოთ კარგამყოფი ჰია და ავთომყოფობა სრულებით მოკვეთოთო.

უფ. სიტოესკიმ ამავე დროს ილაპარაკა ვაზის ავთომყოფობაზედ და ჰპოვა სასარგებლოდ, რომ დაიბაროს საზოგადოებამ დელავერნის მაშინა, რომლითაც ვაზს აყრიან გოგირდის ნაფხვენსა და აჩენენ ყურძენს იმ მაშინელის ავთომყოფობისაგან, რომელიც არის ახლა საქართველოში.

ზოგიერი ახლა გამოცდილი საშუალება არის ყურძენის ავთომყოფობისათვის. ამას ახ-

მარებენ ახლა ყველა მეროპის ქვეყნებში: სადაც ლეინო მოდის.

მ ი რ ი ნ ო ს ი ს ც ხ რ ე ბ ი ს მ ო ე ლ ა : ს ა - დ ო ვ ა რ ი და ხ მ ე ლ ი ს ა ჭ მ ე ლ ი

მერინოსების მოვლაში უპირველესი მზრუნველობა უნდა იმათ ჰქმევას. უნდა ცდილობდნენ, რომ რაკვი შეიძლება ბევრს ხანს აძოვონ მინდვრებზე და ზამთრისათვის შეაგროვონ სამყოფი თივა.

მალოროსიაში და აგრეთვე მკატერინოსლავისა და ხერსონის გუბერნიის სამხრეთის მხრებში მერინოსის ცხვარი მხოლოდ დღისით სძოვს მინდორზე; ღამით კი ყოველთვის ერეკებიან ფარეხებში. ზამთარში სულ ფარეხებში ინახევენ; გარეთ ერეკებიან მხოლოდ წყლის დასაღვინებლათ. ნოვოროსიის მხარეში კი მერინოსები, მანამ მინდვრებზედ საძოვარი არის, სულ გარეთ ატარებენ დროსა; ზამთარშია კი ფარეხებში მართო ღამით ერეკებიან და დღე კი აძოვებენ, მანამ შეუძლიანთ. ხანდის ხან აქაც ფარეხებში ჰყავთ ცხვარი; მაგრამ ეს იმ დროს, როდესაც მაღალი თოვლი ძვეს, ან ქარიშხალი არის თოვლის დროსა. მაგრამ ამ გვარი ამინდები ძალიან იშვიათი არის სამხრეთისაკენ. სიცივე მერინოსებს ვერაფერს აკლებს: თუნდა რაკვი გრადუსი სიცივე იყოს, თუ მაღალი თოვლი არა ძვეს მინდორზე. მერინოსი მინც ქვეშიდგან აძრობს თავის გასაძღომ ბალახსა. ზოგიერთ ადგილებში მერინოსებისათვის დახურულს ფარეხებს სრულობით არ აკეთებენ, — არც ყოჩისათვის და არც ცხერისათვის, ამ ადგილებში ფარეხებს ეძახიან მიწით, ან წნელით შემოვლებულს ღობეებსა. ამ გვარად სამხრეთისაკენ მერინოსები იზადებიან კიდევცა და იზადებიან სულ გარეთ, აქვსთ ყველა გვარი ჰაერის ცვლილება, და ამითი იმათ აგებულებას არა ენებათრა, არც იმათ მატყლსა. მერინოსის ცხვარი სამხრეთში ისე არის მიჩვეული გარეთ წანწალით ცხოვრებასა, რომ უბრალო ცხვარიც ვერ აიტანს იმათ მდგომარებასა. რასაკვირველია ამ გვართ შენახული მერინოსი თუმცა უფრო მომატებულს მატყლს იძლევა, მაგრამ ღირსება კი ამ მატყლისა ისეთი ვერ არის, როგორც ღირსება ხელოვნებითი შენახული მერინოსებისა. მაგრამ თუ რიგზე მო-

უარეს ცხვარს, მაშინ მატყლი კარგი მაგარი გამოდის.

რადგანაც სამხრეთისაკენ ცდილობენ, რომ მერინოსის ცხვარი რაკვი შეიძლება მომატებულნი ხანი სძოვდეს მინდვრებზედ, ამიტომ იქ ანგარიშითა ჰყოფენ საძოვრებსა. რომელიც ფარეხებზე ახლო არის, იმ საძოვარ მინდვრებს ჯერ ინახევენ. ამ მინდვრებს ან სრულებით არა სთიბენ, ან ნათიბს მერე საძოვრათ ინახევენ, და მაშინ ხმარობენ საძოვრათ, როდესაც ცხერის შორს გარეკა არ შეიძლება. ნოვოროსიის მხარეში რაკვი დადება გაზაფხული, მაშინვე გარეკენ ცხვარს შორს მინდვრებზე და თანდითან უახლოვდებიან ზამთრის სადგომებსა. საძოვრათ ხმარობენ სათიბ მინდვრებსა, სათიბებსა და შენახულ მინდვრებსა. მისაც სამყოფი საძოვარი არა აქვს თავისი ცხერისათვის, ისინი ქირაობენ საძოვრებს ფარეხებიდან შორსა და აქ აძოვებენ; თავიანთ საძოვრებს კი ინახევენ შემოდგომისა და ზამთრისათვის, რადგანაც ესენი ფარეხებზე ახლო არიან.

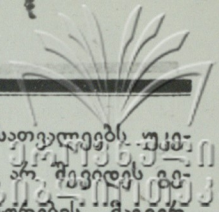
მალოროსიაში მერინოსებს ხუთი თვე ინახევენ ხმელზე. რამდენათაც სამხრეთისაკენ დაეისწევთ, იმდენათ ეს ხანი ხმელის ქმეცისა შემოაკლდება. ნოვოროსიისკის ზღვისპირებში ზამთრის ქმეცის დრო თვე ნახევარზე მეტი არ არის. მაგრამ ჩრდილოეთისაკენ ეს დრო თითქმის ყოველწელს ერთ გვარია და სამხრეთისაკენ კი ძალიან იცვლება. აქ ზოგჯერ ზამთარში სამი თვე უნდა ხმელი საქმელი აჭამონ, ხანდისხან კი მთელი ზამთარი საძოვარზე დადიან.

ხმელი საქმელი მერინოსებისათვის არის მხოლოდ თივა და ნამჯა. მს არის განსხვავება, რომ პოლტავის გუბერნიაში ერთმა ცხერის პატრონმა დაუწყაო ქმეცა კარტოფილისა. მაგრამ რადგანაც ეს საქმე ახალი არის, ამიტომ არ ვიცით ეს საქმელი სასარგებლო არის თუ საზიანო ეკონომიის შესახებ; გარდა ამისა ეს საქმელი უფრო მალოროსიაში გამოდგება, და სამხრეთისაკენ კი არა. აქ ძირკვიანი მცენარეები მაგდენათ ვერა გვარობენ. სულადს აქმევენ მხოლოდ ყოჩებსა, ისიც განერბის წინათ, განერბის დროს და განერბის მერე. იშვიათათ მოხდება, რომ მაკე ცხვარსაც და ბატკანსაც აჭამონ. მს სულადი არის შერია. საკმაო თივის მომზადება მერინოსებისათვის საზამთროთ არის პირველი მზრუნველობა

ცხერის პატრონებისა; ამისთვის ბევრს ფულსაც ხარჯვენ. როდესაც კარგი მოსავალი არის, მაშინ სთიბავენ მეტსა, ვიდრე საჭირო არის ერთი ზამთრისათვის; ხან რარი წლისას ერთათ ამზადებენ. მაგრამ თუ ერთმანეთზე რამდენიმე წელიწადს კარგა ვერ მოვიდა თივა, მაშინ ძალიან აკლდებათ საქმელი და ერთი ზამთრისათვისაც საკმაოს ვერ ამზადებენ. ამ საქმლის უშოგრობის გამო მერინოსების პატრონები ან ცხვარს აცოტავენ, ან სხვა გუბერნიებში ერეკებიან საზამთროდ. 1865-ში ბევრი მერინოსები გადაარეკეს ხერსონის გუბერნიიდან შირიმში, სადაც კარგი საძოვარიცა და თივაც მოვიდა. სამხრეთის ბესარაბიაში ბევრჯერ მომხდარა, რომ მთელი მერინოსის ფარეხი დახოცილან ზამთარში სიმშლით, რადგანაც არც თივა ჰქონიათ სამყოფი და საძოვარზედაც ვერ გაურეკნიათ. ხანდისხან ცხერის პატრონები ცხვარს უფრო ბევრს ინახევენ, ვიდრე თივა აქვსთ იმის იმედითა, რომ ან ეციდით თივასა, ან საძოვარზე დიდხანს გვეყოლება. მაგრამ ამ გვარი იმედი არა სრულდება და ცხვარს დიდი ზიანი მოსდის.

მერინოსებს ყველგან ერთნაირათ აქმევენ თივასა. შურიან გარეთ ფარეხის ეზოში და გარეშემო; შიგ ფარეხში იშვიათათ აქმევენ; ისიც მაშინ, როცა კარზე გამორეკა არ შეიძლება ტალახისა, ან თოვლისაგან. რამდენათაც სამხრეთისაკენ ახლოა, იმდენათ უფრო იშვიათათა ფარეხში ქმეცა. რადგანაც მერინოსებს არ უნდათ ქვეშ დაფენა, ამიტომ შიგნით ცოტას აქმევენ, რომ ნენგი არ მოგროვდესო. ზოგიერთ უშეშო ადგილებში ცხერის სასუქისაგან აკეთებენ წივასა და ჰყიდიათ. მართი ცხერის პატრონი, რომლის ფარეხი არის თორმეტ ვერსზე უფრდის ქალაქიდან, ჰყიდის საყენ წივას თორმეტ მანეთათ. მართი საყენი წივა, იმის ანგარიშით, აღის ოთხმოც ცხერიდგან, თუ ორი თვე შეინახევენ ფარეხში. ცხერები რადგანაც ბევრს თივას სთელენ ფეხქვეშ, ამიტომ ყველანი არჩევენ, რომ ბავაში ჩაუყარონ.

თივას უყრიან მერინოსებს ზოგი ორ გირვანქა ნახევარს დედალ ცხვარს, ორ გირ. ბატკანს და სამ გირ. ყოჩსა; ამისთან ურევენ თივაში ყოველთვის ორ გირვანქა ნამჯას. ზოგი თითო ცხვარზე სამ გირვანქა თივას უყრის და შიგ ცოტა ნამჯასაც ურევენ; უნა-

მგოთ ოთხ გირვანქა თივას აძლევს. მომატებული ნაწილი ცხერის პატრონებისა ცვარს აძლევს სულზე ორ გირვანქა თივას და ორ გირვანქა ნამჯას, და თუ მარტო თივა არის, სამ გირვანქასა სულზე, ასე რომ ერთ გირვანქა თივას უდრიან ორ გირვანქა ნამჯასა.

ზოგი ორჯერ უყრის დღეში ცხვარს, ზოგი სამჯერ: პირველი—დილით და მერე საღამოთი; მეორე—დილით, საღამოთი და შუადღისას.

ზოგი ოთხჯერ უყრის. მოცოტას უყრიან, რომ თივა ფეხ ქვეშ არ გაფუჭდესო.

ნოვოროსიაში ორ დღიურ მიწაზე ერთი ცხვარი ჰყავთ; მალოროსიაში კი დღიურზე ინახევენ ერთ ცხვარსა, თუ კარგი სათიბი არის. ეს ამიტომ, რომ სამხრეთისაკენ დღიურზე ოცდა ხუთი ფუთი თივის მეტს ვერა სთიბავენ, და აღმოსავლეთისაკენ კი ორმოცი ფუთი მოდის დღიურზედ. ზოგი ცხერის პატრონი მეტ ცხვარს ინახავს ერთს და იმოდენავე მიწაზედ, მაგრამ ამის გამო ცხვარი ზიანდება; ზოგჯერ ნახევარი იხოცება.

მისაც სწადს, რომ ერთს და იმოდენავე მიწაზედ შეინახოს მომატებული ცხვარი, იმან უნდა მოუაროს მიწდერებსა, მისცეს სასუქი, ხთესოს კარგი მოსავლიანი ბალახები და საბალახე პური. ეს ბალახები არიან ალავერდა, იონჯა, ესპარცეტი. ზოგჯერ შერიასა და არჟანოვსაც სთესენ თივისათვის.

ს ა ქ ო ნ ლ ი ს ჩ ე ე ნ ე ბ ა (ВЫСТАВКА) პეტერბურგში. 1869 ში, ლენინობისთვის პირველს პეტერბურგში იქნება საქონლის ჩვენება. ამ ჩვენების კამისიის თავმჯდომარედ იქნება მათი შმალესობა ნიკოლოს ნიკოლოლის ძე. მომშენებლებს უნდათ გააცნონ ყველა გვარი საქონელი, როგორც რუსეთის ჯინშისა, აგრეთვე სხვა მხრებიდან მოყვანილები. ამასთან სწადთ, რომ შეიტყონ ეკონომიური მნიშვნელობა ყველა ჯინსის საქონლისა და მერე შეიგნან საშუალება საქონლის გაუმჯობესებისა. აქ იქნება გასინჯვა სამ გვარი საქონლისა: რძიანისა, შესაბმელისა და სახოცავისა. შეიძლება გამოაფენაზე გაიგზავნოს იურადებიცა, როგორც სარძევეები, საწველეები, სადღველები და სხ., აგრეთვე ყველი, ერბო, კარაქი და სხვა ძროხის გამოსავალი. ცხვრები და დორები გასინჯებიან გამოაფენაზე, როგორც

სახოცნი; ამით მიიღებენ მხოლოდ ნაპატიევსა. შეიძლება სხვა მხრებიდანაც გაგზავნონ გამოფენის საგნები პეტერბურგში. ძომისასა აქვს კანცელარია მათი შმალესობის ნიკოლოს ნიკოლოლის ძის სასახლეში, ცხენოსანი გვარდის ბულვარზედ. აქედანვე შეიძლება მიიღონ სხვა და სხვა ცნობანი შესახებ გამოფენისა.

ზამთარ ში გეჯას (საფუტკრეს) უნდა დაუხურონ სათვალე თუ გაუშონ დიკა.

გამოცდილია, რომ ღონიერი თვალი ზამთარში უფრო სიმთელით იმყოფება, როდესაც სათვალე ღია ექნება; ღია სათვალე ერთნაირათ კარგი არის ორსავე შემთხვევაში: თუნდა გარეთ ეწეოს გეჯები და თუნდა ფანატურში. მხოლოდ სუსტს თვლებს, რომელთაც ცოტა თაფლი აქვს შეტანილი საზამთროთ და ბევრი ცარიელი ადგილი არის დარჩომილი გეჯაში, იმათ შეიძლება სრულებით დაუკეტონ სათვალეები; ისიც თუ ზამთარში გარეთა რჩებიან.

მართალია ღია სათვალედან მზე იტყუებს ბევრს ფუტკარა გარეთ, და ზოგჯერ სიცხეში ჰყინავს; მაგრამ დახურულში უფრო დიდი ზიანი მოსდის თვალსა. დახურულში პირველათ აკლდებათ სინესტე და გარდა ამისა რომ დათბება, მაშინ სცხელათ, ძალიან ირევიან, ისერებიან და იხოცებიან. ამგვარი შემთხვევა არ არის, როდესაც სათვალე ღია არის. მაშინ გამოდის ფუტკარი, და რომ სიცხე მოუტერს, ისევე მობრუდება უკან და ჯდება გეჯაში წყნარათ. როდესაც სათვალეები არიან მიქცეულნი მზისაკენ და გარეთაც ძალიან ყინვა არის, მაშინ შეიძლება დააფარონ რამ სათვალესა, რომ მზე არა სცემდეს და ფუტკარი არ გამოიტყუოს გარეთა; თუ სიცხე ძალიანი არ არის, მაშინ არა უჭირთა, თუნდა გამოვიდნენ.

სათვალე დახურულს გეჯაში უფრო ბევრი ფუტკარი იხოცება, ვიდრე ღიაში, თუმცა ღიოდან სიცხეში გამოდიან ფუტკრები და იხოცებიან. დახურულს გეჯაში რომელი ფუტკარიც ავთა ხდება და ისერება, ის სხვესაც შლის და ავთა ხდის. სათვალე რომ ღია ყოფილიყო, მაშინ ავთაყოფი ფუტკარი გარეთ გამოვიდოდა და იქ მოკვდებოდა; მაშინ სხეები მთლათ დარჩებოდნენ.

მეფუტკრეები ბევრჯერ სათვალეებს უკეტავენ იმიტომ, რომ თავი არ შეიძლოს გეჯაში; მაგრამ ერთი უბედურების მაგინერ, მბადვენ მეორესა: მაშინ ფუტკარი ზიანდება. თავისათვის რომ მახეები არის, მაშ რაღათ უნდათ სათვალეების დახურვა.

მაგრამ ვინც იმისთანა ადგილს ინახავს ფუტკარსა, სადაც მზე სულ უყურებს და სინათლეს ძალიან არის, იმან სათვალეები უნდა დაუკეტოს გეჯებსა, ამიტომ რომ ფუტკარი უამისოთ სულ გამოვა გარეთა და დაიხოცება.

აგრეთვე თუ ზამთარში გადააქვს ჩარდახებში ან ფანატურებში, მაშინაც უნდა დაუკეტონ სათვალეები, ამიტომ რომ თუ ზამთრის თბილს დღეებში აქ ფუტკარმა დაიწყო ფრენა, მაშინ გაზაფხულზე თავის ადგილს ვეღარ გადაიტან გეჯებსა.

ამ ორივე შემთხვევაში მეფუტკრე მიუცილებლობის გამო უკეტავს სათვალესა. რომ შეიძლებოდეს ისე დაბნელება, რომ ფუტკარმა სინათლე ვერა ნახოს, მაშინ სათვალის დახურვა საჭირო არ იქნებოდა; და თუ დაბნელება არ შეიძლება, მაშინ უნდა დაიხუროს, თორემ ბევრს ზიანს ნახავს თვალი; თუ შეტარე ღონიერი არის და ბევრი თაფლიც აქვს შეტანილი.

საბიბლიოგრაფია სნობა.

ისყიდება მელიქიშვილის და კამპ. სტამბაში

ჩონგური.

ლექსების კრება

ნ. ბარათაშვილის, ილ. ჰაეკავაძისა აქწერეთლისა და სხვა მწერლების,

გამოცემული კ. ლორთქიფაძისაგან.

შასი ერთი მანეთი